

Bakonyi István

Puerto Rico-i írónk

Ferdinandy György: Mélyebbre

Puerto Rico-i és miami magyar írónk immáron több mint egy évtizede „többlakiságban” él, hiszen az idő jó részét hazánkban és hazájában tölti. Így egyre inkább jelen van a honi magyar irodalom életében, bár korábban sem zárkózott el úgy, ahogy pl. az általa bírált Márai Sándor tette annak idején. Szépprózája és dokumentatív írásai, 1956-ban gyökerező szellemisége fontos értékeink közé tartoznak.

Új kötete vegyes műfajú. Bevezető írása, az *Egy másik élet* kisregény méretű elbeszélés, s ezt követi 13 novella, majd az *Emlékszilánkok* cím alá gyűjtött jegyzetek, tűnődések. A fikció és a dokumentatív jelleg tehát itt is egymás mellett van jelen, illetve gyakran a szépprózai darabokban is ötvöződik. Ötvöződik azért, mert Ferdinandy prózája továbbra is erőteljesen önéletrajzi jellegű, a saját pályájára épülő.

Ennek jó példája az *Egy másik élet*, egyfajta sorsösszegzési igénnyel. A történet kissé kusza kezdetű 1956 decemberének tragikus napjaiban. A zűrzavar és a levert forradalom miatt érzett kétségbeesés hű tükre ez a mű. Képzelt játék ugyanakkor, hiszen ennek a műnek a hőse itthon marad, szemben az író személyes döntésével. A képzelet játéka ez, igen reális mozzanatokban gazdagon. Sajátos időutazásban lehet része az olvasónak, s ebben segíti a gördülékeny stílus, az író lendülete és mesélőkedve. Az egészben van valami mozaikszerűség, és az apró részletek szorosan egymáshoz illenek. Olvashatunk a sors hányattatásairól, az 1956-ban sérült nemzedék illúzióvesztéséről. Megfogalmazódik a hiány nyomasztó élménye. Az elmagányosodás problémája a szétesett világban.

Az önéletrajzi elemek a tizenhárom novellában is alakítják az író tollát. Szerves egységet képeznek, és új értékekkel gazdagítják az életművet. A helyszínek változatosak, szerte a világból valók, a történetek izgalmasak. Az egyes szám első személyű elbeszélés még intimebbé, emberközelebbé hozza őket. Például azokat a részleteket, amelyekben a fordultatos gyerekkorról ír, vagy éppen arról, hogy a Vöröskereszt által Belgiumba „átpaterolt” fiú miképpen élte meg a változásokat. Munkál ebben némi nosztalgia, akkor is, ha nem jellemzi a túlérzékenységet. De pl. a *Fácános fiúk* végén ezt olvassuk: „*Megint elvesztettem valamit.*” Igen, az évek múlásával az ember veszteségei (is) gyűlnek – sugallja.

Az is jellemző ezekre a művekre, hogy egy-egy emlékezetes figurát tömör lélekrajzban örökít meg Ferdinandy, ha nem is a novella műfaját fémjelző, „klasszikus” módon. Inkább egy-egy odavetett, találó mondattal, jelzővel. Vagy éppen egy jellemző cselekedettel. Ilyen miniportré a *Csatári úr* című írás névadójáé. A gyerekkorból jól ismert cipészmasteré, aki segít abban, hogy az apa dagadt lábára fölkerülhessen a cipő. A hétköznapi élet sok-sok eleme megjelenik ezekben a művekben. A *Mariról tranziton* pl. megmutatja a házaseset apró (?) bosszúságait, a női lélek és a bolondéria különös világát. Egy furcsa és kissé hézagos kapcsolat vázlatos rajza kerül élénk ezeken az oldalakon, a végén érzelmekben gazdag, keserűen kifejtettel.

Másutt gyakori az érintkezés különféle sajtóműfajokkal. A Ferdinandy-novellisztika rokona a karcolatnak és a tárcának, ezeknek a régi, patinás világának. Mindez nem értékítélet, hanem pusztán tényközlés. Nem emeli, de nem is rontja írásainak értékét. Mindenképpen egyéni hangjának fontos összetevője. Ily módon, ebben a tekintetben nincs is nagy különbség a kötet két fő fejezete között. Jól érzékelhető a kapcsolat a különféle szépirodalmi és sajtóműfajok között. A valósághoz fűződő viszonyban is, hiszen Ferdinandy György elhitheti az olvasóval, hogy minden szintiszta realitás. Ugyanakkor a találó kötet- és novellacím, a *Mélyebbre* is árulkodik arról a hajdani intelmről, ami valamikor elhangzott az író feladatáról: „Ásson mélyebbre!” A kötetcímadó mű tárgya az irodalom és

a szerelem. A „szoknyapécér” főhős kalandos élete tárul elénk, kendőzetlen őszinteséggel, kitárulkozással, a legrejtettebb titkok kimondásával. S a kétely megfogalmazásával: „Néha elfog a kétség. Szép-e így, lemeztelenítve a durva igazság?”

A Hazatérés pedig a kívülálló, a sehova se tartozó embernek a mégiscsak bekövetkező nagy változását állítja a középpontba. Oda tér meg, ahol szeretné befejezni az életét. Másutt erotikus részletekben sincs hiány, akkor is, ha egyébként autókról van szó. Az *Autótemetőt* kalandos történetmesélés jellemzi, bár mélyebb jellemrajz nélkül. A leghitelesebb portré magáé az írás főhőséé. És újra itt a melanholikus befejezés: „Mennyi autó! Hogy most, életem végén melyiket választanám? A Topollinót? A Volkit? Simeont? Későre jár, már nem választhatok.”

Egy-egy kiszólás is árulkodik e novellisztika sajátosságáról: „Ezek itt csak amolyan széljegyzetek” – írja *Az ismeretlen katonában*. És őszintén szembenéz önmaga mulasztásaival, az emberi gyarlóság bizonyítékaival. Itt is, és az *Emlékszilánkok* című, bevallottan dokumentatív jellegű fejezet írásaiban is. Ezeknek a jegyzeteknek fő tárgya az irodalom és élete, középpontban egy könyvhéttel, illetve az ahhoz kapcsolódó eseményekkel, könyvekkel. „*Ez az öt nap évről évre a legszebb időszak fogyó életemben. Itt találkozom három évtizedes száműzetésem társaival. Aki még él közülünk, ezekben a napokban ma is, a világ végéről is hazalátogat*” – vallja. De van itt esszébe hajló elmélkedés a könyv hasznáról, vagy éppen „*a nagyvilágban jó magyarnak lenni*” – féle, 1956-ban gyökerező lélekállapotról.

Itt-ott találkozunk a napló és a jegyzet műfajától egyáltalán nem idegen, szubjektív ítélkéssel is, pl. Márai Sándorról vagy Kodolányi Jánosról. Ezek a megjegyzések persze vitára adhatnak alkalmat, s nem is mindig igazságosak. Másutt arról szól, hogy nem tartozik egyik szekértáborhoz sem, őrizvén szellemi függetlenségét. Teszi ezt egy olyan korban, amikor ez a függetlenség szinte lehetetlen... Érdeklődése igencsak szélesnek mondható. Nem hagyja figyelmen kívül a 2012-es londoni olimpia eseményeit sem, megemlékezik pl. Szilágyi Áron kardvívó győzelméről. A trópusokról hazatért magyar, és magyarságát mindvégig hűen őrző író gondolatai ezek. Déry Tibor hajdani „hordalékainak” szellemi rokonai az itt olvasható írásai.

Aztán tágulnak a körök. A szubjektivitás tovább fokozódik, akkor például Wass Albert és Márai Sándor kultuszát és népszerűségét vizsgálja. Az eredmény: számára kevésbé érthető az ilyesfajta jelenség. Eszünkbe juthat ezzel kapcsolatban a Ferdinandy által „Orpheusz Úrnak” nevezett Deák László hasonló hangvételű, bár a nyolcvanas éveket leltárba vevő, nemrég kiadott *Naplójának* hangvétele is. S a kötet különösen fontos értékei közé tartozik, hogy számba veszi a nyugati emigráció sokáig elhallgattatott íróit és költőit is. Hitelesek ezek a részletek, már csak azért is, mert írónk alaposan ismeri ezt a világot.

A dolgokat ki kell mondani – üzeni olvasóinak a *Mélyebbre* szerzője. S ebben aligha lehet vitánk vele.

(*Magyar Napló*, 2013)